

Streszczenie

Tytuł rozprawy: Komunikacja niewerbalna Macedończyków z perspektywy Polaków

Przedstawiona dysertacja zatytułowana *Komunikacja niewerbalna Macedończyków z perspektywy Polaków* stanowi dzieło oryginalne, zawierające prekursorskie badania w dziedzinie analizy porównawczej komunikacji niewerbalnej Macedończyków i Polaków. Rozprawa została podzielona na 6 rozdziałów.

Pierwszy rozdział pracy (*Wstęp*) został podzielony na trzy podrozdziały: *Problem badawczy, Cel, zakres i obszar badań oraz Wybrane badania nad komunikacją niewerbalną*. Przedstawiono w nim informacje wstępne na temat przebiegu procesu komunikacji ogółem, jego etapów, oraz istotności zagadnień związanych z komunikacją niewerbalną, szczególnie w kontekście międzykulturowym. Zidentyfikowano również problem badawczy rozprawy (identyfikacja, opis i analiza konfrontatywna zachowań niewerbalnych Macedończyków i Polaków) oraz określono grupę badawczą (obywatele Macedonii i Polski w wieku od 7 do 80 lat). Zadbane, aby liczba badanych przedstawicieli poszczególnych grup wiekowych (w obrębie badanego zakresu lat) była porównywalna. Celem rozprawy jest identyfikacja i opis modelu zachowań niewerbalnych Macedończyków i Polaków oraz ich porównanie. Mimo względnie podobnej lokalizacji obydwu krajów (Europa środkowa i południowa, ok. 1500 km różnicy w położeniu, co w skali świata jest niewielką odległością), istnieją zauważalne różnice w sposobie przekazywania informacji za pomocą komunikatów niewerbalnych, których opis i analiza stanowią zasadniczy cel niniejszej rozprawy. Aby zrealizować postawiony cel pracy, sformułowane zostały następujące hipotezy badawcze:

1. Większość komunikatów niewerbalnych realizowanych przez Macedończyków jest podobna do tych używanych w Polsce. Komunikaty te różnią się nierzadko częstotliwością i intensywnością wykonania. Istnieją ponadto takie zachowania niewerbalne, które są charakterystyczne tylko dla jednej z wymienionych nacji i nie są używane podczas porozumiewania się w drugiej z badanych społeczności językowo-terytorialno-kulturowych.
2. Haptyka u Macedończyków jest bardziej rozwinięta niż u mieszkańców Polski. Ci pierwsi wykorzystują bowiem dotyk częściej niż Polacy, w większej liczbie sytuacji i w stosunku do większej gamy odbiorców.
3. Macedończycy utrzymują kontakt wzrokowy przez dłuższy czas niż Polacy. Dotyczy to zarówno rozmowy, jak i sytuacji neutralnych, np. spotkania na ulicy.

4. Zasięg przestrzeni: intymnej, osobistej oraz społecznej jest u Macedończyków zredukowany w stosunku do analogicznych rodzajów przestrzeni wśród Polaków.
5. W Macedonii dopuszczalne są znacznie większe spóźnienia niż w Polsce.
6. W paralangue, w wyglądzie zewnętrznym i w olfaktyce różnice między przedstawicielami badanych narodowości nie występują.

We *Wstępie* omówiony został również stan badań nad zagadnieniem, a więc dzieła czołowych badaczy z dziedziny komunikacji niewerbalnej: zarówno te najnowsze, jak i prace prekursorów w tej dziedzinie. Omówiono najważniejsze opracowania z tego zakresu zarówno z literatury polskiej, jak i macedońskiej oraz anglojęzycznej. Wyszczególnione i zdefiniowane zostały także podstawowe pojęcia z badanej dziedziny oraz klasyfikacje komunikacji niewerbalnej.

Rozdział drugi (*Metoda badawcza*) wyjaśnia metody, za pomocą których zebrany został materiał badawczy oraz sposoby jego późniejszego opracowania. Fotograficzny materiał badawczy zebrany i opracowany został w większości własnoręcznie przez autorkę pracy. Ponadto, przeprowadzono szereg obserwacji własnych, ankiet i wywiadów, co pozwoliło na zgromadzenie obszernego materiału badawczego, stanowiącego solidną podstawę do rzetelnej jego analizy.

Przedmiotem trzeciego rozdziału (*Aspekty historyczno-kulturowe*) jest opis i analiza różnorodnych czynników, które mogą mieć wpływ na kształtowanie się komunikacji niewerbalnej danego narodu. Omówiono w nim następujące elementy: sytuacja historyczno-polityczna, warunki geograficzne, migracje ludności, turystyka, gospodarka, kultura i sztuka oraz religie i narodowości.

W rozdziale czwartym (*Charakterystyka komunikacji niewerbalnej – uwagi uzupełniające*) przedstawiono dodatkowe informacje teoretyczne na temat komunikacji niewerbalnej, które nie zostały ujęte w pozostałych częściach rozprawy.

Rozdział piąty (*Komunikacja niewerbalna Macedończyków z perspektywy Polaków*) stanowi zasadniczą część pracy. Jego treścią jest analiza poszczególnych aspektów komunikacji niewerbalnej Polaków i Macedończyków w ujęciu konfrontatywnym, a więc:

- kinezyki (ruchów ciała) – rozdział 5.1,
- okulestyki (zachowań wzrokowych) – rozdział 5.2,
- proksemiki (kwestii użycia przestrzeni) – rozdział 5.3,
- chronemiki (podejścia do czasu) – rozdział 5.4,
- hapytyki (dotyku) – rozdział 5.5,
- wyglądu zewnętrznego – rozdział 5.6,

- olfaktyki (zapachu) – rozdział 5.7.

- paralingwistyki (niewerbalnych elementów głosu) – rozdział 5.8.

W obrębie tego rozdziału szczególną uwagę zwrócono na kwestię mimiki, gestów i postaw ciała. Analiza wspomnianych elementów to zestawienie konfrontatywne znaków kinetycznych stosowanych w kulturze macedońskiej i polskiej. Łącznie opisano 284 znaki, przedstawione w formie 163 artykułów hasłowych, ilustrowanych odpowiednimi fotografiami.

Rozdział szósty (*Podsumowanie i wnioski*) przedstawia konkluzje otrzymane na podstawie analizy materiału z rozdziału poprzedniego. Zawarta w nim została zarówno statystyczna, jak i jakościowa analiza zachowań Macedończyków i Polaków. Podsumowanie objęło 18 aspektów, według których przeanalizować można zawarte w rozprawie znaki, takich jak: sposób wykonania i znaczenie zachowań, ich zbieżność lub ich brak w obu badanych kulturach, częstotliwość użycia, podział na grupy znaczeniowe, relacja do wypowiedzi ustnych itp. Część zatytułowana *Wnioski* pozwoliła również zweryfikować hipotezy badawcze postawione we wstępie pracy (6 z nich zostało potwierdzonych wynikami badań), sformułować zalecenia dotyczące nauczania komunikacji niewerbalnej w trakcie lektoratów języka macedońskiego, określić przydatność dokonanych badań oraz kierunki dalszych możliwych badań w tym zakresie. Aktualny stan badań nad zagadnieniem sprawia, iż praca jest w swej dziedzinie pionierska i stanowić może podstawę do dalszych rozważań naukowych, jak również przydatne źródło informacji praktycznych dla osób, które wchodzą we wszelkiego rodzaju polsko-macedońskie interakcje.

Rozprawę uzupełniono o spis wykorzystanej literatury oraz spis tabel i wykresów i spis ilustracji. Na końcu pracy znajduje się szereg załączników, zawierających dane liczbowe wykorzystane do sformułowania określonych w rozprawie wniosków.